

КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІК

ЗАСНОВАНА 21 КВІТНЯ 1927 РОКУ

ВИХОДИТЬ ЩОТИЖНЯ

ГАЗЕТА НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ УКРАЇНИ «КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Безкоштовно

13 лютого 2003 року

№5 (2619)

С.СИДОРЕНКО: “НТУУ “КПІ” – міжнародний освітньо-науково-інформаційний комплекс!”

Співпраця із зарубіжними партнерами та підготовка фахівців із числа іноземних громадян характерна для КПІ протягом усього періоду його існування. Завдяки активній діяльності на всіх рівнях – ректорату, управлінню міжнародних зв'язків, окремих вчених, студентів і професорів – за минулий рік відчутно підвищився авторитет нашого університету в світі, досягнуто нових важливих для держави і для університету результатів.

Про міжнародну діяльність університету розповідає проректор з міжнародних зв'язків проф. С.І.Сидоренко.

– На вирішення яких завдань була спрямована міжнародна діяльність НТУУ “КПІ” минулого року?

– Ми прагнули розширити міжнародну діяльність за всіма складовими: підвищити авторитет нашого університету в світі, посилити співпрацю із впливовими міжнародними організаціями, покращити якість освітніх послуг для іноземних громадян і, звичайно, збільшити розмір надходжень за рахунок розширення платних освітніх послуг та інших міжнародних джерел.

– У чому виражалася посилення активності НТУУ “КПІ” на міжнародній арені?

– Про це можна судити по представницькій роботі, в якій слід відзначити візити до НТУУ “КПІ” Надзвичайних і Повноважних Послів Бразилії, Росії, Японії, Китаю, Франції, делегації державного рівня Ірану, Чехії, Бразилії, В'єтнаму, а також НАТО та ООН.

Всього на рівні університету було прийнято більше 80 делегацій із 19 країн світу.

– Підрозділи Політехніки проявляли активність у налагодженні міжнародних зв'язків?

– Роботу з розвитку міжнародної діяльності в звітному році було організовано на трьох рівнях.

Перший рівень – це робота факультетів, інститутів, кафедр, окремих вчених з активізації традиційних зв'язків, що склались в минулому. Високу активність в організації і про-

ференція з проблем електроніки); ФММ (конференція з управління підприємством та два українсько-польських контактних семінари); ФМФ (конференція пам'яті академіка М.Кравчука та Всесвітній конгрес з геометрії та графіки); ФС (українсько-норвезький семінар), а також ФЛ, ІХФ, ФАКС, ФТІ, ММІ, ІЕЕ, наукове товариство аспіратів і студентів.

семи факультетам: ФЕЛ, ЗФ, ІФФ, ІХМ, БТФ, ФПМ та ІЕЕ у налагодженні співробітництва з Талліннським технічним університетом і провідним технічним університетом Швеції – Стокгольмським королівським технологічним університетом, у виході на нові для нас джерела фінансування у країнах Балтії.

Крім того, УМЗ допомогло отримати авторитетних міжнародних партнерів: ФПМ – Австрійсько-Український інститут науки і технологій; ФММ – створити постійно діючий офіс контактного семінару підприємців Польщі й України; ФАКС – Бургундський університет (Франція); ММІ – Католицький університет в Бразилії; ФІОТ – університет в Чехії, Білоруський технічний університет.

– Третій рівень розвитку міжнародних зв'язків – це...

– Рівень ректорату. Ми намагалися залучити до співпраці стратегічні для університету й України міжнародні організації.

А саме: ЮНЕСКО – в питаннях розвитку дистанційної освіти в країнах СНД;

EDNES (Міжнародна Асоціація “Мережа баз даних про Землю для освіти та наукових обмінів”) – з технологій інформаційного суспільства для країн СНД;

CODATA (Комітет по даних для науки та технологій при Міжнародній раді з питань науки) – з проблем та доступності баз даних в усіх сферах науки та технологій;

ТЕМПУС-ТАСІС – з розвитку електронних бібліотек в Україні;

Всесвітню організацію інтелектуальної власності та її Всесвітню Ака-

Закінчення на 2-й стор. ➤

Проректор з міжнародних зв'язків професор С.І.Сидоренко

веденні міжнародних конференцій виявили ІПСА (конференція пам'яті академіка Б.М.Пшеничного та семінар ЮНЕСКО); РТФ (симпозіум “Математичні методи в електромагнітній теорії”); ІФФ (конференція із спеціальної металургії); ФЕЛ (кон-

– Отже, перший рівень – активність безпосередньо факультетів. А другий?

– Це організаційна діяльність УМЗ з метою пошуку нових партнерів у науково-освітній сфері. Прикладом є організаційна допомога з боку УМЗ

СЬОГОДНІ В НОМЕРІ:

1 Проректор С.Сидоренко про міжнародну діяльність НТУУ “КПІ”

2 На порядку денному – ядерна безпека

В лабораторіях вчених

3 Меридіани партнерської співпраці

4 Анатолій Мокренко – спеціально для “КП”

5 С.Корольов та Ю.Яновський: здружені мрією

6 “Квітуха Україна” родини Тимченко
Оголошення!

На засіданнях Вченої та адміністративної рад

3 лютого 2003 року відбулося чергове засідання Вченої ради НТУУ “КПІ”. Порядок денний передбачав розгляд таких питань:

1. Про підсумки міжнародної діяльності університету у 2002 році.

2. Про роботу господарчих і інженерних служб НТУУ “КПІ” у 2002 році.

3. Конкурсні справи.

4. Поточні справи.

Перед початком розгляду питань порядку денного ректор НТУУ “КПІ” академік НАН України М.З. Згуровський вручив диплом професора доценту кафедри нарисної геометрії, інженерної та комп'ютерної графіки Г.Г. Власюк.

За плідну спільну роботу з Малою академією наук М.З. Згуровський від імені Міністерства освіти та науки оголосив подяку викладачам НТУУ “КПІ” М.М. Кухарчуку, О.П. Цуріну, А.Б. Ільєнко. Він також Міністерства отримав і наш університет. Далі Вчена рада приступила до розгляду першого питання. Доповідач – проректор з міжнародної діяльності професор С.І. Сидоренко – докладно розповів про роботу цього важливого напрямку діяльності університету у 2002 році, відзначив суттєві позитивні зміни у порівнянні з попередніми роками.

– Наш університет, – зазначив доповідач, – став визначним навчально-науковим центром міжнародної

співпраці. Цьому сприяло не тільки збільшення кількості студентів-іноземців, кількості і вартості спільних наукових проєктів, але і проведення міжнародних конференцій, прийоми численних зарубіжних делегацій за участю послів країн. Все це не тільки сприяло розвитку міжнародних зв'язків, але й створює позитивний імідж НТУУ “КПІ” у світі.

В обговоренні доповідей виступили професор Б.В. Струтинський та професор С.М. Панов. Вони високо оцінили рівень міжнародної діяльності в НТУУ “КПІ”, побажали і надалі продовжувати активну роботу.

По другому питанню виступив проректор з адміністративно-господарчої діяльності доц. М.В. Печеник. Він розповів про роботу, яка виконувалась протягом року, про її фінансові результати. Доповідь носила в основному констатуючий характер.

Підводячи підсумки з розгляду цього питання ректор М.З. Згуровський зазначив, що господарський напрямок роботи університету є дуже важливим. Адже без утримання матеріально-технічної бази університету в належному стані, без забезпечення стабільних експлуатаційних показників всі інші напрямки стануть просто неможливими для здійснення. М.З. Згуровський також наголосив і на необхідності постійно тримати в полі зору проблеми студмістечка (а це ціла інфраструктура!), сприяти якомога швидкому їх вирішенню.

Дуже важливим моментом у роботі господарського напрямку є будівельні роботи на базах відпочинку. Давши оцінку будівельним роботам першої черги у пансіонаті “Маяк” як середню між “погано” і “задовільно”, ректор закликав до більш ретельного ставлення до прийому будівельних робіт другої черги.

Звіт проректора М.В. Печеника було затверджено з урахуванням зауважень.

З інформацією про хід звітної кампанії у підрозділах університету виступив перший проректор НТУУ “КПІ” член-кореспондент НАН України Ю.І.Якименко. В ході свого виступу Ю.І. Якименко запропонував затвердити квоти, за якими мають обиратися представники підрозділів університету на конференції трудового колективу НТУУ “КПІ”. Ці квоти затверджено такими:

1 делегат від 150 студентів,
1 делегат від 20 викладачів та науковців,
1 делегат від 40 працівників навчально-допоміжного персоналу.

Під час розгляду третього питання порядку денного одностайно було підтримано роботу «Теоретичні основи та інструментальні засоби розробки програмного забезпечення інформаційних технологій» та висунення директора ФТІ професора О.М. Новікова у складі авторського колективу на здобуття Державної премії України 2003 року. Про присвоєння

наукових звань співробітникам нашого університету виступив вчений секретар НТУУ “КПІ” професор В.О. Румбешта. Зокрема, звання професора присвоєно:

по ММІ – д.т.н. В.І. Теплякову (кафедра обробки металів тиском);

по ФЕЕА – доцентам М.Я. Ястребенкову та М.М. Бондаренко (кафедра електричного приводу та автоматизації).

З поточних справ виступили проректор з наукової роботи член-кореспондент НАН України М.Ю.Ільченко (Про розгляд науково-організаційної комісії питання про випуск на ВПФ журналу «Технологія і техніка друкарства») та начальник навчально-методичного управління проректор В.І.Шеховцов (Про стан справ на кафедрі ТОЕ).

На засіданні адміністративної ради, яке відбулося 23 січня, було затверджено «Положення про тестування», розглянуто нову систему оцінювання вступної роботи з математики (доповідач перший проректор Ю.І. Якименко), заслухано інформацію про хід підготовки до акредитації (доповідач – начальник навчально-методичного управління професор В.І.Шеховцов), про початок реалізації нового проєкту «Імідж КПІ» та про організацію роботи буфетів у навчальних корпусах (доповідач – проректор з навчально-виховної роботи доц. І.В.Коробко).

В. Янковий

С.СИДОРЕНКО: “НТУУ “КПІ” – міжнародний освітньо-науково-інформаційний комплекс!”

Закінчення.

Початок на 1-й стор.

демію – з підготовки на базі НТУУ “КПІ” спеціалістів з інтелектуальної власності;

Організацію промислового розвитку Організації Об'єднаних Націй (ЮНІДО) – з проблем технологічного передбачення для України,

Науковий Комітет НАТО – з інтеграції України до Європейського інформаційного простору, підключення до Європейської мережі GEANT,

Представництво ООН в Україні – з питань гендерної політики.

– **Такі серйозні проекти передбачають контакти з керівниками високого рівня.**

– Так, з метою реалізації цих планів у 2002 році було організовано робочі візити до КПІ Надзвичайного та Повноважного Посла Росії В.С.Черномірдіна; директора департаменту Наукового Комітету НАТО Р.Каффенбергера; заступника генерального секретаря ООН, генерального директора Всесвітньої організації інтелектуальної власності Почесного доктора НТУУ “КПІ” Каміла Ідріса; директора Всесвітньої академії Всесвітньої організації інтелектуальної власності Сінджела Мпазі; заступника генерального секретаря ООН, генерального директора ЮНІДО Почесного доктора НТУУ “КПІ” Карлоса Альфредо Магаріноса та інших високих гостей.

– **Такі візити, як правило, мають завершуватися укладенням відповідних угод.**

– Ці візити, програмні виступи наших високих гостей в залі Вченої Ради відіграли важливу роль для формування пріоритетів нашої співпраці із зазначеними міжнародними організаціями. Як результат – досягнуто важливих домовленостей і підписано низку важливих угод:

із Всесвітньою організацією інтелектуальної власності – про співпрацю у підготовці фахівців з інтелектуальної власності за дистанційними технологіями навчання; в перспективі буде видаватися диплом двох інститутів: КПІ та Всесвітньої академії;

з Представництвом ООН в Україні – про проведення міжнародної конференції “Гендерний компонент в структурі технічної освіти і природничих наук”;

з Науковим комітетом НАТО – про проведення на базі КПІ семінару НАТО з розвитку наукових і освітніх мереж в Україні;

з ЮНІДО – про першочергові завдання із започаткування в Україні програм технологічного передбачення;

з Чжецзянським університетом – про спільні зусилля по проекту українсько-китайського центру високих технологій і кадрового супроводу;

з Надзвичайним і Повноважним Послом Японії в Україні – про відкриття на базі НТУУ “КПІ” Японського центру, який буде відігравати виключно важливу роль в розвитку економічного співробітництва України і Японії, сприятиме співпраці між науковими і освітніми установами наших країн;

з Надзвичайним і Повноважним Послом Франції в Україні досягнуто важливих домовленостей щодо створення українсько-французького серверу. Аналогічні домовленості – з Білоруським державним університетом.

У звітному році було підписано також низку важливих угод про співробітництво з провідними університетами Росії, Білорусі, Естонії, Болгарії, Італії, Китаю, Німеччини, Польщі, Румунії, Франції, Швеції, Чехії.

Все це приносить велику користь університету, перш за все – навчальному процесу.

Іде робота з організації навчального процесу з проблем технологічного передбачення за програмами ЮНІДО.

Центру гендерної освіти виділено грант і розпочато проект “Інформаційна підтримка впровадження гендерної освіти в Україні”.

Отримавши доступ до джерел фінансування в країнах Балтії, ми розпочали важливий проект “Проблемно-орієнтоване навчання при підготовці інженерів”, що передбачає нострифікування навчальних програм університетів-партнерів Таллінна, Стокгольма і КПІ.

– **Як впливає співпраця з іноземними партнерами на розвиток науки в НТУУ “КПІ”?**

– Важливим результатом міжнародної співпраці є поява в університеті нових наукових напрямків, серед яких технологічне передбачення (ІПСА), інтелектуальна власність (ФП та ММІ), протидія терористичним нападам (ІЕЕ), екологічно чисті технології (ХТФ, ІХФ).

За новим навчально-науковим напрямком – мехатроніка в машинобудуванні – спільно з фірмою ФЕСТО в ММІ створено Українсько-Німецький центр з двома комп'ютерними класами і сімома науковими комплексами.

Візит генерального директора Національного інституту мультимедійної освіти Японії д-ра Такаші Сакамото дозволив започаткувати співпрацю з японськими вченими в цій галузі.

– **Розкажіть, будь ласка, про інтеграцію Київської політехніки до глобального ринку освітніх послуг.**

– За підтримки Посольств України в Туреччині та Китаї делегації НТУУ “КПІ” відвідали ці країни, взяли участь у телевізійних презентаціях, провели успішні переговори.

Вперше створений і направлений до Ради Вищої освіти Туреччини – і до інших країн – “Збірник навчальних планів НТУУ “КПІ” англійською мовою. Включення НТУУ “КПІ” до Генерального каталогу Ради Вищої освіти Туреччини гарантує визнання диплому НТУУ “КПІ” в Туреччині навіть за умов, коли міждержавної угоди про взаємовизнання дипломів між Україною і Туреччиною ще не існує.

В цьому році перші 21 громадянин Турецької Республіки, які проявили зацікавленість в наших нових спеціальностях, склали державні іспити в Туреччині і були офіційно направлені Радою Вищої освіти Туреччини на навчання до КПІ.

Вперше в нашій практиці було організовано тимчасові пункти набору при Чжецзянському та Пекінському університетах в Китаї.

Продовжується співпраця з державними установами і підприємствами В'єтнаму. Крім компанії “П'єтров'єтнам”, яка вже четвертий рік поспіль за цільовим контрактом направляє на навчання громадян СРВ, у 2002 році розпочалась співпраця з владними структурами двох провінцій В'єтнаму – Бак Нинь і Донг Най. Перші студенти з цих провінцій вже навчаються в університеті.

Також за цільовим контрактом з “Інтербу-монтажем” у 2002 році почали готувати фахівців для Туркменістану.

– **Щоб іноземні громадяни були зацікавлені навчатися в НТУУ “КПІ”, слід забезпечити освітні та побутові умови.**

– Цільовим призначенням на покращання житлових умов у студентську було спрямовано частину коштів, які іноземні громадяни сплачують за проживання.

З метою посилення безпеки запроваджено цілодобові варти на поверхнях компактного проживання іноземців.

Силами кафедри медичної кібернетики та телемедицини (проф. В.П.Яценко), Міжнародним центром телемедицини організовано медичне обслуговування іноземних громадян на новому рівні.

Кожному з них тепер видається сертифікат про стан здоров'я міжнародного зразка. Поліклініка, деканат та Міжнародний центр телемедицини об'єднано комп'ютерною мережею.

З 1 вересня 2002 р. було введено в дію 600 кв.м аудиторного фонду у корпусі № 31 і розпочато заняття підготовчого відділення у спеціалізованих класах з фізики, інформатики, графіки, створюються лінгафонні кабінети.

– **Без сумніву, викладання англійською приваблює до нашого університету багатьох іноземців.**

– У 2001 році англійською навчалася одна група студентів І курсу на ФГМ та одна на підготовчому відділенні. В 2002 році таких груп стало 7 (в т.ч. на підготовчому відділенні іноземців – 4). Розпочалося підготовка студентів англійською мовою також і на ФЕЛ (за спеціальністю “Телекомунікаційні системи та мережі”).

– **Усе популярнішим стає дистанційне навчання...**

– У співпраці з УЦДО створено лабораторію комп'ютерних технологій навчання іноземних громадян, розпочато підготовку дистанційних курсів для слухачів підготовчих відділень, створюється віртуальне підготовче відділення, що також посилить інтерес до НТУУ “КПІ”. Зокрема, створюється дистанційний курс української мови “Golden Gates to Ukraine”.

Суттєво посилено рекламно-інформаційну роботу 10-ма мовами, розпочато он-лайн прийом заяв для вступу до КПІ, започатковано дайджест міжнародних подій в КПІ – російсько-англійський додаток до газети “Київський політехнік”.

– **Над чим працюватиме УМЗ найближчим часом?**

– Конче потрібне подальше покращання всього середовища освітніх послуг: посилення безпеки перебування іноземних громадян в університетському кампусі, покращання умов побуту, харчування, медичного обслуговування, комплексу інших сервісних послуг.

– **Чи зміниться вартість навчання (проживання) для іноземців?**

– Відповідно до минулорічного рішення Вченої Ради ціни на навчання в 2002 році було збільшено приблизно на 10%. Ми відчули, що кон'юнктуру це не знизило.

Тому зараз можемо зробити наступний крок, наблизивши ціни за навчання в НТУУ “КПІ” до рівня цін в інших провідних університетах України. Плануємо ці пропозиції обговорити на найближчому засіданні адміністрації.

Як курйоз можна відзначити, що лозунг далекого минулого: “Доженемо і переженемо Америку!”, – НТУУ “КПІ” реалізував щодо відсотку іноземців в структурі студентського контингенту: в НТУУ “КПІ” – 3,4%, в США – 3,2% (це – в середньому, в провідних університетах – значно більше, наприклад, в Гарвардському – 16%).

Спілкувалася Н.Вдовенко

Триває співпраця Асоціації ядерної безпеки Японії (NSRA) з організаціями України, що займаються питаннями ядерної безпеки, зокрема з кафедрою атомних електростанцій і теплофізики ТЕФ. Японські фахівці, переймаючись проблемами забезпечення ядерної безпеки в Україні, прочитали цикл лекцій для фахівців ДТНЦ ЯРБ Мінекобезпеки, Мінпалива й енергетики, профільних НДІ з енергетики, експлуатації АЕС та ядерних досліджень, Чорнобильського центру, науковців, викладачів та студентів НТУУ “КПІ”. Це вже десятий, ювілейний візит японців в Україну і третій на ТЕФ Київської політехніки.

Зустріч на теплоенергетичному

Зустріч з японськими фахівцями на ТЕФ відкрив його декан проф. С.М.Письменний. Він представив гостей: Казуо Сато (директор-розпорядник NSRA з ядерної безпеки), Мічіо Акебі (консультант NSRA з безпечного керівництва), Кацутада Аокі (консультант NSRA з реакторної фізики), Такакі Конно (консультант із сейсмостійкості держкомітету з ядерної безпеки), Ясунао Масуда (фахівець з продовження ресурсу АЕС), Сігехіро Нукацука (фахівець з воднохімічного режиму АЕС), Хідетака Ішикава (співробітник NSRA).

Начальник головного управління АЕС Міністерства палива і енергетики О.Ю.Зенюк вручив Почесну грамоту Міністерства М.Акебі за вагомий вклад у підготовку українських фахівців.

Потім розпочав роботу науково-практичний семінар.

Сучасна японська енергетика

Про сучасний етап атомної енергетики Японії розповів пан Акебі. Зокрема, там діють 52 енергоблоки, що дають 34,6% всієї електроенергії (для прикладу, в Україні – 13 енергоблоків дають 50% всієї електроенергії). За 2002 р. на японських АЕС зареєстровано 213 штатних відмов. Доповідач проаналізував причини цих відмов та заходи щодо підвищення безпеки енергоблоків.

Японія – країна, де атомна енергетика розвивається під постійним контролем громадськості. Тому там реалізується багато демонстраційних програм, приміром, із сейсмобезпеки. Зокрема, пан Конно продемонстрував повномасштабну комп'ютерну модель імовірності землетрусу різної сили та його впливу на АЕС, що знаходяться на різній відстані від епіцентру. Також моделювався рух радіоактивних речовин після викиду та визначалися найбільш

Про реактори, безпеку та моделі

вразливі місця на території країни. Для довідки: згідно з міжнародними вимогами, гермооб'єм реактора та площа під ним розраховуються на землетрус 8 балів.

Про системи локалізації викидів і виходу радіоактивних речовин за межі гермооб'єму доповідав пан Нукацука. Була продемонстрована комп'ютерна модель відмови системи локалізації з наступним поширенням радіоактивних речовин на узбережжі поблизу Токіо.

Історичний екскурс та повторення вивченого

Наступного дня виступи гостей носили більш лекційний характер і стосувалися, переважно, студентів. Пан Сато, він має 37-річний досвід роботи в ядерній енергетиці, розповів про концепцію безпеки галузі. Для студентів це було повторенням засвоєного на лекціях. Деякі терміни та визначення, якими оперував доповідач щодо Чорнобильської аварії, викликали дискусію серед вітчизняних фахівців.

Пан Акебі – відомий фахівець з каналних реакторів – детально дослідив історію розвитку атомної енергетики у світі: зазначив технічні (конструктивні) особливості реакторів РБМК, їх розробки, дослідив рівень можливої модернізації тощо. Також він назвав відомих вчених, які внесли вагомий вклад у розвиток атомної енергетики.

Присутнім, особливо студентам, було цікаво почути про розвиток галузі, якій вони збираються присвятити своє майбутнє, що називається із перших рук – від досвідчених іноземних фахівців.

Ядерна безпека – завжди актуальна

Питання ядерної безпеки залишаються актуальними для нашої країни. Тривають роботи по підвищенню безпеки діючих блоків АЕС. На чотири з них уже отримано ліцензію МАГАТЕ, – вони відповідають міжнародним вимогам безпеки. Для решти ще виконується експертиза відповідності.

Завдяки допомозі, зокрема й японської сторони, на кафедрі АЕС і ІТФ створюється комп'ютерний клас для моделювання процесів в реакторних установках. Уже придбали відповідне обладнання. Незабаром студенти спеціальності “Атомні електростанції” зможуть досліджувати тут нейтронно-фізичні та теплові режими реакторів.

В.Гальченко, асистент кафедри АЕС і ІТФ

В ЛАБОРАТОРІЯХ ВЧЕНИХ

ПЕРСПЕКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Науковці технопарку “Перспектива” НТУУ “КПІ” разом з фахівцями ВАТ “Український державний науково-дослідний інститут механічної обробки деревини” розробили технологію переробки деревинних відходів у будівельні матеріали пониженої займистості та паливні брикети.

– За цією не дуже цікавою назвою криється вельми потрібна справа, – розповідає науковий керівник роботи, кандидат хімічних наук Валерій Барбаш. – Усі ми нерідко бачимо, як обрізають дерева в міських парках, а потім це гілля спалюють або викидають на смітники. Це призводить до забруднення довкілля. Відомо, що при догляді зеленої зони Києва обсяг відходів сягає 2-2,5 тисяч кубометрів за рік, а на всіх деревообробних підприємствах України їх у тисячу разів більше! Уявіть собі, які площі потрібні, щоб зібрати на звалищах мільйони кубометрів тирси, стружки, кори... А скільки бруду потрапить у повітря, якщо їх спалити?!

Тож ми на кафедрі екології і технології рослинних полімерів вирішили підійти до справи по-господарськи. Пропонуємо, наприклад, переробляти ці відходи на паливні брикети. В європейських країнах при обігріві залізничних вагонів широко використовуються саме подібні брикети. Вони дають тепло майже як вугілля, але шкідливих викидів набагато менше. Годяться вони й для камінів, груб, невеличких пічок в приватних будинках. Виробляти брикети можна навіть з відходів переробки льону чи соняшника. Адже після того, як давлять соняшникову олію, біля підприємств лишаються цілі терикони лущиння.

Також ми пропонуємо нову технологію виробництва з відходів деревини вогнестійких пресованих плит з використанням екологічно чистих компонентів замість шкідливих смол. Для порівняння: фанера (вартість 650 доларів за кубометр, яку випускають у місті Архангельську (Росія)), поперше, потребує додаткового біозахисту, бо виготовлена з небезпечних компонентів, по-друге, вимагає значних коштів на транспортування. А

вогнезахисна та екологічно безпечна вітчизняна, виготовлена за пропонованою технологією, дешевша на 150 доларів.

Нові технології не потребують значних енергетичних витрат чи складного устаткування. Їх можна застосовувати на заводах “Фанплит” чи ВАТ “Київський комбінат будіндустрії” на діючому обладнанні, а також на нових виробничих ділянках. Для впровадження розроблених технологій потрібна підтримка й допомога з боку міськдержадміністрації.

У розробці новинки брали участь професор Семен Пилипович Примаков та інженери Олег Грабовський й Лариса Гуцол. А допомагали нам студенти-п'ятикурсники, які готуються стати спеціалістами з промислової екології та хімічної технології переробки деревини та рослинної сировини.

Двоє з них, Віталій Радзивіл та Євгенія Качоровська, вже захистили дипломи з цієї тематики й успішно працюють на відповідних виробництвах.

Вікторія Рибалко

Валерій Барбаш: “Знайомтесь – зразки нової продукції!”

“У нас однакова погода і серця б'ються в унісон”

Рік тому було підписано Договір про партнерство, співробітництво та науковий обмін між НТУУ “КПІ” та Таллінським технічним університетом (ТТУ).

Проект VISBY “Search tool for Useful cases in Problem Oriented Learning in Engineering Curricula” (SUPOLE), розроблений на основі Договору, передбачає спільну роботу у галузі вищої технічної освіти партнерів з ТТУ (Естонія); Королівського технічного університету м. Стокгольм (Швеція) та НТУУ “КПІ”. У другій декаді вересня в Таллінні відбулась зустріч ректорів цих трьох університетів, яка стала “стартом” проекту. Проєктом передбачено обмін візитами між партнерськими університетами. Першим відвідали Таллінський технічний університет – з 22 по 27 січня 2003 р. ТТУ приймав делегації з НТУУ “КПІ” та Королівського технічного університету (КТУ).

До складу нашої делегації увійшли проф. Л.М. Шинкаренко (ФБТ), проф. Л.Д.Писаренко (ФЕЛ), проф. А.І. Жученко (ІХФ), проф. В.Д.Куз-

п. Мадлі Кріспін. У дискусіях та обговореннях брали участь представники факультетів ТТУ.

Розповідають учасники поїздки

За Програмою візиту відбулося загальне, але докладне ознайомлення зі структурою ТТУ, напрямками освітньої і наукової діяльності університету в цілому та окремих його підрозділів.

Велику увагу з боку господарів було приділено проблемам організації інноваційної діяльності сучасного європейського університету. В 1998 році в ТТУ був створений Інноваційний Центр для сприяння передачі результатів наукових розробок у виробництво і стимулювання наукової діяльності. З цією метою Інноваційний центр використовує мережу технопарків та бізнес-інкубаторів, здійснює консультативну підтримку перспективних розробок, проводить маркетингові дослідження, оцінку нау-о-хау, опікується захистом інтелектуальної власності тощо. Особли-

терій як біотехнологічних об'єктів. Естонська сторона зацікавлена у використанні музею культур ФБТ і тих наукових результатів, що пов'язані з технологічними розробками медич-

програми, інших міжнародних програмах та проєктах, об'єднання зусиль при підготовці навчальних посібників, в тому числі електронних, обміну викладачами та студентами.

Під час зустрічі з Посольством України в Естонії

МІСТ ДОВІРИ: Київ – Таллінн

Робочий момент круглого столу

нцов (ЗФ), проф. А.М. Романкевич (ФПМ), доц. Є.М.Ішнєков (ІЕЕ), доц. М.В.Бакунцева (ІФФ), І.О.Нікітіна, керівник відділу міжнародних проєктів.

КТУ представляли п. Ленарт Йохансон (менеджер проєктів Офісу міжнародних зв'язків), проф. Ханну Тенхунен (декан ІТ-університету), п. Льва Сьйонелл (директор Інноваційного центру), д-р Віктор Кордаш (координатор Програми “Internet-working” ІТ-університету).

Відкривав робочі зустрічі проєктор з науки проф. Пеєп Сюр'є та керівник Офісу міжнародних зв'язків

вий інтерес викликає досвід діяльності Інноваційного центру, орієнтованого на насичення внутрішнього ринку новітньою продукцією та на визначення можливостей просування наукомісткої продукції, якою займається Центр, на міжнародний ринок. Створена система комерціалізації дозволила

Центру активно залучати до участі в роботі комерційні структури, створити дієву інфраструктуру сприяння трансфера технологій, що розробляються в ТТУ.

Окрему презентацію було присвячено діяльності Офісу міжнародних зв'язків ТТУ: обмін студентами, сприяння організації загальних наукових досліджень, налагодження зв'язків з партнерськими організаціями у провідних країнах світу.

Л.М.Шинкаренко. Найбільш цікавими для спільної наукової роботи визнано дослідження, пов'язані з використанням молочнокислих бак-

терій і харчових препаратів на основі лактобацил.

Чудовим доповненням до програми візиту стала зустріч із представниками організації EWITEC (Представництво в Естонії Європейської асоціації “Жінки в науці”). Досвід естонських колег буде сприяти активізації організації подібної структури в Україні і реалізації можливостей міжнародної підтримки активності жінок-вчених НТУУ “КПІ”.

А.М.Романкевич. Після обговорення ми з естонськими колегами дійшли згоди у доцільності виконання спільних робіт, зокрема, створення навчального посібника з проєктування і тестування систем на кристалі, зближенні навчальних програм, обміні науковою інформацією тощо.

В.Д.Кузнецов. Напрямок пропозицій співпадає з роботами, що проводяться на кафедрах відновлення деталей машин і фізики металів і можуть бути основою спільного проєкту. Певний інтерес викликає посібник з матеріалознавства (англійською), розроблений в НТУУ “КПІ”, що його електронну версію ми подарували естонцям.

М.В.Бакунцева. Обговорювалися можливості спільних наукових досліджень за напрямком “Нові функціональні матеріали” у 6-й Рамковій

А.І.Жученко. Визначили наукові напрями, що являють взаємний інтерес в галузі Chemical Engineering; навчальні дисципліни, з яких можна спільно створити навчально-методичну літературу тощо. Протягом усього візиту ми відчували дуже уважне ставлення естонських колег до кожного члена делегації.

Є.М.Ішнєков. Визначені можливі напрями спільних дій щодо деяких конкретних проєктів. Обговорили питання про участь студентів НТУУ “КПІ” в програмах магістерської підготовки в Швеції (на англ. мові) з питань енергоефективності, екології та зміни клімату.

Л.Д.Писаренко. Як найближче завдання ми обрали розробку модульної структури дисциплін навчального плану підготовки фахівців з метою спільної реалізації навчальних та практичних модулів, створення навчально-методичного забезпечення англійської підготовки фахівців після погодження навчальних планів НТУУ “КПІ”, ТТУ та КТУ.

Ознайомлення з фотовиставкою

Візит до Шведського університету запланований на другу половину березня, а в середині квітня ми чекаємо на наших партнерів у Київській Політехніці.

Підготовлено відділом міжнародних проєктів

На меридіанах і паралелях українсько-болгарської дружби

Багатогранне співробітництво КПІ з Габровським вищим електротехнічним інститутом (ВМЕІ) розпочалося 30 років тому. На той час три факультети КПІ – механіко-машинобудівний, електронної техніки і приладобудівний – надавали педагогічну, наукову, методичну й організаційну допомогу молодому ВМЕІ, передаючи свій досвід у навчання студентів, підготовці аспірантів і докторантів, написанні і виданні підручників, навчальних посібників, конспектів лекцій і методичних вказівок до лабораторно-практичних занять.

В 70-80-ті роки болгарські студенти й аспіранти вчилися і захищали дипломні проєкти і дисертації в КПІ, а повертаючись додому, несли зерна дружби в Болгарію.

Хочу розповісти про своє 25-річне співробітництво з кафедрою «Технологія машинобудування і металорізальні верстати» (ТММВ) ВМЕІ.

Навесні 1977 року я був відряджений керівництвом КПІ для читання лекцій і постановки лабораторно-практичних робіт по верстатах-автоматах та верстатах з ЧПК на кафедрі ТММВ. Тут познайомився з молодими викладачами кафедри, де тільки зав. кафедрою і три доценти мали вчені ступені кандидатів технічних наук. Тісна дружба зав'язалася у мене з П.Т.Стояновим, Г.І.Івановим, А.А.Вічевим, І.Н.Ангеловим, І.І.Рачевим. У ВМЕІ-Габрово я підготував і надрукував конспект лекцій “Верстати-автомати” у 4-х частинах, яким користувалися студенти і викладачі не тільки в Габрово, а й у Софії, Варні, Русе, куди я з болгарськими колегами виїздив для знайомства з навчальним процесом і науковою роботою.

У 1978 році згідно з головною угодою була складена робоча програма співробітництва кафедри металорізальних верстатів КПІ (відповідальний Ю.М.Кузнецов) і кафедри ТММВ Габровського ВМЕІ (відповідальний П.Т.Стоянов) з усіх напрямів діяльності і, зокрема, з науково-педагогічної роботи. Першим аспірантом в Габрово при двох наукових керівниках (П.Т.Стоянов, Ю.М.Кузнецов) став А.А.Вачев, який успішно захистив кандидатську дисертацію по самоналагоджувальним цанговим затискним патронам. Після захисту дисертації він став відповідальним за виконання робочої програми співробітництва, яке, не зважаючи на труднощі 90-х років, триває донині. Сьогодні А.А.Вачев, який працює в ТУ-Пловдив, відомий в Болгарії професор у галузі машинобудування.

Дуже корисним у нашому співробітництві був обмін студентами під час літньої практики (по 9-10 студентів), про що залишилися спогади на фото і в газетах «Балканско знаме» і «За радянського інженера», а також навчання в КПІ болгарських студентів. Захистили дипломні проєкти для болгарської промисловості на рівні винаходів (П.М.Дімова – зараз Неделчева – викладач Технічного університету Габрово, Д.Й.Вражгоіов, С.І.Георгієв та ін.). Важливими були наукові стажування болгарських викладачів, які згодом захистили кандидатські дисертації (Г.І.Іванов, С.П.Сяров та ін.), участь у міжнародних конференціях зі спільними доповідями.

Результатом плідного співробітництва з болгарськими колегами було видання 4 книжок (серед яких довідник «Самонастрайваючіся зажимные механизмы», підготовлений видавництвами «Техніка» в Києві і Софії), 30 винаходів і близько 50 наукових статей та доповідей. Впровадження винаходів у промисловість Болгарії й України дало великий економічний ефект, а найкращі здобутки і дослідження по затискним механізмам металорізальних верстатів неодноразово експонувалися на міжнародних виставах в Пловдиві (Болгарія), Лейпцигу (Німеччина), Познані (Польща).

У листопаді 2002 року на запрошення ректора Технічного університету Габрово Іллі Немігенчева я брав участь у науковій конференції UNINECH-02. За дорученням начальника управління зарубіжних зв'язків проф. Б.А.Циганка і директора механіко-машинобудівного інституту (ММІ) проф. М.І.Бобиря було проведено переговори з керівництвом ТУ-Габрово і підписано з болгарської сторони Угоду про довгострокове двостороннє співробітництво між НТУУ «КПІ» і ТУ-Габрово, а також конкретний робочий план співробітництва на 2003 р. між ММІ і факультетом машинобудування і приладобудування.

Незабаром до нас приїдуть болгарські колеги для обговорення стратегії і тактики подальшого співробітництва, залучення інших підрозділів обох сторін до плідної співпраці.

На мою думку, наше співробітництво з болгарськими колегами і друзями отримало друге дихання, що повинно принести велику користь у справі залучення до європейського співробітництва.

Ю.М.Кузнецов,

професор кафедри «Конструювання верстатів та машин»

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ЕНЕРГЕТИКІВ

Російське видавництво “Гуманистика” видало енциклопедію «Енергетики России» автор А.І.Мелуа, під редакцією д.т.н., проф. Д.О.Івашинцова), де подаються короткі біографії спеціалістів, що працювали і працюють у таких областях: фундаментальні і загальнонаукові проблеми в області енергетики, електроенергетика, дослідження, проєктування і будівництво, експлуатація енергетичних станцій і ліній передачі енергії, гідроенергетика, її ресурсна й екологічна складові; атомна енергетика; вітроенергетика, геліоенергетика, інші нетрадиційні види енергії; проєктування і створення енергетичних машин; підготовка кадрів; надійність і безпека робіт в енергетиці; сертифікація і стандартизація в енергетиці; екологія й охорона навколишнього середовища; міжнародне співробітництво і кооперація в області енергетики.

В енциклопедію включено відомості про спеціалістів, які працювали на території колишнього Радянського Союзу в період з кінця XIX до початку XXI ст. Відповідно, там є відомості про вчених і спеціалістів не тільки з нинішньої Росії, але й з Грузії, Казахстану, Білорусі, України та інших незалежних держав. Є там відомості і про працівників КПІ, статті про професорів Г.І.Денисенка, А.В.Праховника, Л.О.Кесову, В.О.Христіча, І.М.Чиженка та інших.

У передмові сказано, що у зв'язку із труднощами збору даних в енциклопедію не включено імена багатьох гідних вчених і спеціалістів, які працювали раніше або продовжують трудитися в наші дні. І дійсно, викликає подив відсутність статей про таких великих енергетиків, як академіки В.Ф.Міткевич, О.В.Вінтер, О.П.Александров.

Видавництво повідомляє, що приблизно через рік передбачається опублікувати друге, доповнене видання енциклопедії. І просить працівників галузі відгукнутися, надіслати свої зауваження, поправки і доповнення.

Можна сподіватися, що наші історики науки допоможуть заповнити прогалини в енциклопедії, яка, безумовно, може бути цікавою і корисною для всякого, хто має справу з енергетикою.

В.Миколаєнко

ДО МІЖНАРОДНОГО ДНЯ РІДНОЇ МОВИ

“Не цураймося, признаваймося, бо багато нас є”

Важко переконувати когось у тому, що для тебе є аксіома, а ще більше – імперативом сумління та совісті. До таких питань я відношу і питання батька-матері, свого походження, національної історії, національної культури, національності, а тим більше – державної мови. Всі ці питання взаємно пов'язані у тугий генетичний вузол – торкнувшись одного, обов'язково торкнешся іншого. Із цього вузла підводиться гордо на повний зріст, більше чи менше виглядає, чи й зовсім не виглядає твоє особисте “Я” і образ твоєї держави.

Аксіома – це, як відомо, та істина, яка не потребує доведення. Наприклад, те, що ми дихаємо повітрям. У 1951 році я – хлопець із звичайного українського села – вступив до КПІ і внутрішньо зіщулювався від шоку: столиця України, древній славний Київ на святих кручах понад віками освітленим Дніпром-Славутою говорив... не моєю українською, а чужою російською мовою! Звичайно, я вивчав у своїй школі російську мову, і – без ніякої відради – багато читав російської літератури і співав російських пісень, вивчав, як і всі мої друзі, і німецьку. І все це було цікаво і, думалося, потрібно, бо ж є світ навколо тебе. Але ж, не зважаючи на те, ми всі в своєму селі і в навколишніх селах говорили своєю рідною – українською. Бо і увияти було неможливо, щоб оце я чи хтось інший раптом почав говорити з батьком-матір'ю чи друзями, чи вчителями російською (вже не кажу про німецьку!). Чи можна було б це зрозуміти? На той час моєму селу на Східній Україні було 300 років, і з козацьких часів воно було суто українським. Жив у нас і один француз, але й той говорив, як усі – українською, хоча й з акцентом. Якщо зрідка деінде з'являвся жених росіянин чи наречена росіянка, то дуже швидко вони говорили як усі – це було так природно. У цьому була проста народна істина, у цьому була народна мораль.

А оскільки це слово прозвучало – МОРАЛЬ – я перерву свої роздуми і надаю слово провідному російському економістові Миколі Шмельову, відомому далеко за межами Росії. Нам, людям з вищою освітою, чинною чи майбутньою, хто повинен і бере на себе відповідальність за виведення України із соціально-економічної кризи, варто дослухатися до його світового досвіду: “З віком та досвідом я все ясніше розумію, що економічний успіх, соціальні досягнення далеко не у всьому залежать від чисто економічних факторів. Вирішальну роль відіграє суспільна МОРАЛЬ... Не забувай про традиції, а також про те, що єднається у об'ємному понятті “культура”. Погана мораль – погана економіка”.

Як інженер, що все-таки біля десяти років віддав своїй першій професії, і як діяч культури з 40-річним стажем, я легко поєдную свою логікою оті дві сфери – економіку та культуру, – які, як мені здається, частіше важко поєднуються в причинно-наслідковий ланцюг так званими “чистими технарями”, які часом не можуть досягнути, що сучасна соціально-економічна криза в Україні викликана і є результатом кризи духовної, або кризи культури, а зовсім не навпаки.

Отже, культура, традиція, мораль. Нині і перше, і друге, і третє у занедбаному стані – це загальновідомо. Отож зупинимося хоча б на моралі. Деградувати вона почала зовсім не за нашої незалежності, як хтось твердить не без умислу, щоб обілити радянське минуле, яке освячувалося лєнінським: “Морали в політике нет, а есть только целесообразность”. Те виховання аукунулося і в наш новітній час з новою силою, бо змінилося багато чого: свобода від імперії, демократія, ринкова система, свобода слова, приватна власність, вільна конкуренція... Здавалося б, демократичні цінності. Однак, як стверджував Іван Франко: “Свобода робить кращих ще кращими, гірших – ще гіршими”. А здійснений олігархами прапор безмежного прагматизму руйнує і те, що залишилося, людське в людині, і перш за все – мораль, або той прихисток душі, що здатен творити Добро для людей. Доброта, милосердя, співчуття, благодійність, повага до чужої гідності, врешті – горде почуття власної гідності – хіба не це характеризує порядну, хорошу людину, якої нам так часто бракує у потрібну мить на життєвій дорозі? Якоюсь одним знайомий олігарх, якого

Анатолій Юрійович Мокренко – випускник КПІ 1956 р. (гірничий факультет, геологічне відділення, гр. ГР-6). Соліст хорової капели КПІ. Після закінчення інституту працював на шахтах Кривого Рогу, Північного Уралу. В 1963 р. закінчив Київську консерваторію. З 1968 – соліст Київського театру опери та балету (баритон). Партії: *Остан* (“Тарас Бульба” Лисенка), *Онегін* (“Свєгеній Онегін” Чайковського), *Скарпіа* (“Тоска” Пуччіні). З 1985 р. – професор Київської консерваторії. В 1991-1999 рр. – Генеральний директор – художній керівник Національної опери України. Народний артист України (1973 р.), народний артист СРСР (1976 р.). Лауреат Державної премії Грузії (1972 р.), лауреат Державної премії України ім. Т.Г.Шевченка (1979 р.). Кавалер Ордена Ярослава Мудрого.

я знаю з не кращого боку, зарозуміло категорично відрізав: “Хороший человек – не профессия!” Нині часто говорять про професіоналів, але мало говорять просто про порядних, добрих, моральних людей. Немодно. А втім непорядна, недобра, аморальна людина весь свій професіоналізм без зайвих закидів совісті втілює у непорядні, недобрі, аморальні справи, пропорційні за масштабами висоті посади.

Прагматизм – діло хороше, допоки воно моральне, допоки від нього не страждають інші. Однак розгул корупції, тіньова економіка, злочинність, заснована на принципі: “ти – мені, я – тобі”, ігнорування людини як такої, якщо від неї немає ніякої вигоди, потоптання її гідності аж до знищення, “щоб не качала права”, а там недалеко до голодоморів чи війн... Все це також прагматизм в “чистому” вигляді, тобто без моралі.

Мова і мораль. Чому на знак протесту проти нищення української мови спалив себе колись біля могили Тараса Шевченка в Каневі Олекса Гірник? Це був останній акт його моральної цінності. Своєю смертю, жалким прикладом самозречення життя він вважав потрібним символізувати елементарну істину: гине мова – гине народ. Бо мова – не лише засіб спілкування, але генетичний код і генетична гідність людини, сформована тисячоліттями історії. “Буду справжнім, як Природа” співаєтьс в одній українській сучасній пісні, і це узгоджується з імперативом нашого часу: зберегти в людині людське. Цивілізація сама по собі несе як позитивне, так і негативне начало. “Боже мій! – писав ще Скворода. – Чого ми тільки не вміємо, чого ми не можемо! Та горе в тім, що при всьому тому відчуваємо, що чогось великого не вистачає... Це явище

невдоволення душі нашої чи не може дозволити нам здогадатися, що всі оті науки не можуть наситити думок наших? Безодня душевна ними, бачиш, наповнюється”. А наша новітня національна совість Олесь Гончар, розвиваючи ту ж думку, передрікає уже чинний “цілий льодовиковий період агонії роду людського, аморальності, бездуховності” (О.Гончар “Щоденники”, 27 січня 1992 р.).

Саме у сфері аморальності та цинізму борсається наша мовна проблема, яка цілком резонно мала б отримати владний могутній імпульс для оздоровлення в умовах національної держави за світовими зразками. Однак цьому протистойть вихований російською імперією наш домашній цинік: “Вчасно зрадити – не зрадити, а передбачити”. Однак передбачити плин життя неможливо. Всі імперії світу планували себе на вічність, але всі розвалювалися. Однак інерція самозради у багатьох лишилася. Як вияв зруйнованої людської природи, про що відомий своєю науковою та людською чесністю Микола Амосов сказав: “Людина так змінила свою природу, що це стає небезпечним”.

Мовна самозрада у нас має свою більш як трьохсотлітню історію. Тут і десятки імперських заборон української мови, пісні, театру, книгодрукування, тут і підкупність правлячої еліти у часи давні й недавні, тут і нищення “націоналістів”, тут і виховане почуття меншовартісності хохла, тут і розрахована на вічність “общность советского народа”, тут і перемелювання української природи цивілізацією зрусифікованих великих міст. Причин багато, а людська гідність – одна. Кожен думає, що саме у нього людська гідність лишилася після всього, що було в Україні, але за відсутності саме національної гідності про яку людську гідність можна говорити серйозно? Адже національна держава і громадянин – речі взаємопов'язані. Кожна держава у світі має своє особливе обличчя саме через її мову – мову її громадян. У цьому – і державна єдність, і суспільна необхідність, і суспільна мораль: прийти жити в чужу сім'ю і не освоїти її мови – аморально. Тим більше, коли це мова державна. Не інакше, як зухвалі виклик титульній нації та державі сприймаєш робочу російську мову нардепа, державця, освітянина, діяча культури та й простого працівника в якій завгодно галузі. Про яку етику тут можна говорити, особливо коли йдеться про інтелектуальну еліту? А саме вона задає цей зневажливий, образливий тон, зовсім не сприяючи національному відродженню українства, роз'ятрюючи його душевний

більш віків. Про той біль, що спалив – колись за радянщини – ми, як правили, скромно мовчимо, хоча від того нам не легше, а співчуття у наших мовних опонентів від того не більшає.

Етнічні росіяни в Україні не всі однакові: є запеклі шовіністи, інших ми поважаємо, бо вони уважають нас саме як українців зі своєю мовою і своїми святинами. Це стосується й інших меншин, які, входячи до українського народу, прагнуть зберегти свою самобутність попри знання державної мови. Це – гідна державна поведінка світового стандарту. Найскладніша категорія зрусифікованих етнічних українців у містах. Втративши свою природу за давніх чи недавніх обставин, а чи й за власним бажанням, накинувши на себе природу чужу, що спонукає їх спілкуватися навіть із своїми сільськими українськими батьками чи родичами російською (“городською”, “культурною”) мовою, відчуваючи інтуїтивно свою заданену чи й досить модерну генетичну вину перед нацією, часто з упертістю, гідною іншого застосування, вони відстоюють російськомовний статус-кво, що, виходячи з логіки, пояснити важко. Це аспект психологічний, щодо якого відповідних психологічних розробок національної реабілітації таких українців щось не видно. Отже, до шевченкового “в своїй хаті – своя правда, і сила, і воля” це далекувато. Ця мовна, а ширше – моральна, духовна невизначеність є основою нашої і політичної, і соціально-економічної невизначеності. Бо духовність суспільства формує його спільну волю, а воля втілюється в дію, а дія визначає поступ держави. І те, що нас ще не кличуть до Європи, означає лише те, що ми ще не стали українцями, тобто справді європейською нацією з її природним потенціалом, який додасть (а не відбере!) Європі і сили, і краси.

Отже через відродження нашої мови, через її генетичний код ми зможемо пізнати та вивільнити для себе і світу наш генетичний дух, його творчу енергетику, його людяність і красу, без чого наша благословенна земля та багатостраждальний народ будуть яким завгодно придатком, а не гордою і сильною Україною.

Спочатку, як сказано у святому Письмі, було Слово... Для оптимізму: за даними останнього перепису 78% громадян України – етнічні українці, 67% – назвали рідною мовою українську. Тож не цураймося – признаваймося.

Анатолій Мокренко

Наша мова калінова

Рідна мова – це мова, з якою людина входить у світ. Людина стає свідомою, оволодіваючи мовою своїх батьків. Тому в художній літературі – поезії і прозі – всіх народів поняття рідної мови виступає поряд з поняттям рідного краю, батьківської хати, материнського тепла, вітчизни. Рідна мова сприймається не тільки як засіб спілкування, не тільки як знаряддя формування думок, а значно інтимніше – як одне з головних джерел патріотичних почуттів, як провідник духовно-емоційної сфери людини. Письменники поетизують рідну мову так само, як і рідний край, його пейзажі, як свій народ.

Наша мова – скарбниця духовних надбань, досвіду праці, творчості і співжиття багатьох поколінь українського народу, оберіг його звичаїв і традицій, запорука інтелектуального зростання, розвитку, поступу в загальнолюдському житті. У багатьох висловах про рідну мову звучать епітети, що символізують Україну через ознаки її природи, – вишнева, солов'їна, волошкова, калинова. В житті народу рідна мова й рідний край є поняттями не просто близькими, а спорідненими. Рідна мова по-

чинається з маминої коліски, народної пісні, жарту, казання, батьківського мудрого слова, тому з нею пов'язаний цілий спектр морально-етичних понять: вірності й відданості, честі й чеснот, ширості й добра, взаємної пошани й поваги, миру і злагоди, дружби і товариськості. Рідна мова єднає родину, вона є основою родоводу, від мами, бабусі, дідуся, брата, сестрички веде юну душу у світ людських взаємин і стосунків, і весь цей світ виявляється у мові й через мову.

Максим Рильський писав: “Мова – втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова. Любімо її, вивчаймо її, розвиваймо її. Борімося за красу мови, за правильність мови, за багатство мови”.

Класики про мову

Найбільше і найдорожче добро в кожного народу – це його мова, ота схованка його духу, його багата скарбниця.

(Панас Мирний)

Українська мова в багатстві, втонченості й гнучкості форм не поступається ані жодній із сучасних літературних мов слов'янства...

(М.Драгоманов)

Рідна мова в ріднім домі!
Рідна мова в ріднім домі!
Що бринить нам чарівніш,
Що нам ближче, і миліш,

І дорожче в час неволі?!
Рідна мова! Рідна мова!
Що в єдине нас злива, –
Перші матері слова,

Перша пісня коліскова.
Як розлучимось з тобою,
Як забудем голос твій
І в вітчизні дорогій

Говоритимем чужою?
Краце нам німіми статися,
Легше гори нам нести,
Ніж тебе розні'ясти,

Наша мова, наша мати!
Ні! В кім думка прагне слова,
Хто в майбутнім хоче жити,
Той всім серцем закличить:
“В ріднім домі рідна мова!”
І спасе того в неволі
Наша мрія золота, наше гасло
і мета:

Рідна мова в ріднім домі.
(О.Олесь)

Як гул століть, як шум віків,
Як бурі подих – рідна мова,
Вишневих ніжність пелюстків,
Сурма походу світанкова,
Неволі стогін, волі спів,
Життя духовного основа.
(М.Рильський)

Любіть Україну у сні й наяву,
Вишневу свою Україну,
Красу її, вічно живу і нову,
І мову її солов'їну.

(В.Сосюра)

О мово рідна! Їй гаряче
Віддав я серце не дарма.
Без мови рідної, юначе,
Й народу нашого нема.

(В.Сосюра)

Той, хто зневажливо ставиться
до рідної мови, не може й сам викли-
кати повагу до себе. (Олесь Гончар)

Листку подібний над землею, що
вітер з дерева зрива,
Хто мову матері своєї, як син
невдячний, забува.

(В.Сосюра)

Коли зникає народна мова – наро-
ду нема більше!.. (К.Д.Ушинський)

Коли забув ти рідну мову –
Біднієш духом ти щодня;
Ти втратив корінь і основу,
Ти обчухрав себе до ния.

(Д.Білоус)

Мова – то цілюще народне дже-
рело, і хто не припадає до нього ву-
стами, той сам висихає від спраги.
(В.Сухомлинський)

Народ без мови – це обмова,
Народ без мови – не народ.

(П.Перебийніс)

Підготував В.Ліберт

27 серпня 2002 року минуло 100 років від дня народження Юрія Івановича Яновського – українського письменника, драматурга, зачинателя українського кіно.

Творча біографія Яновського-письменника пов'язана, як це не дивно, з Київським політехнічним інститутом. А вже 1922 року він вступив на електромеханічний факультет КПІ.

За час свого студентства в інституті Ю. Яновський організував на факультеті щоденну тижневу газету, був її редактором. Тут і з'явився перший вірш за підписом "Юрій Яновський".

Цікавий факт: в КПІ з кінця грудня 1923 року почав діяти літературний гурток, організований студентом-робітником Іваном Мойсеєм, що сьогодні відомий як український письменник Іван Ле – автор трилогії "Богдан Хмельницький".

Згадуючи ті часи, Іван Ле писав, що в політехнічному інституті тих часів влаштовувались літературні вечори, диспути в актовій залі, і вони, хоча і не завжди були вдалі, все-таки пробуджували, живили зацікавлення літературою, літературною творчістю. Тому не випадково в Київській політехніці було створено гурток "Молоді письменники КПІ", до якого й записався Юрій Яновський, студент електрофакультету. Свої перші літературні спроби Юрій Яновський зробив у гуртку. Очолили гурток запросили викладача української мови з робітфаку Ревуцького, старшого брата українського композитора Левка Ревуцького. Ця людина, яка кохалася в українській літературі, в українському слові, безперечно, мала великий вплив на формування літературних творчих навичок гуртківців.

Перші свої поетичні твори Яновський писав російською мовою, а українською у 1924 році вийшов вірш "Дзвін" у газеті "Більшовик", в якому скупко, але поетично виразно була відтворена тривожна атмосфера періоду громадянської війни на Україні:

*Дзвін надахотить бажанням слова,
День десь за горою стить.
Ніч, і мла, і гомін коло рову.
Гей, не спи!
Ой, казали – не одного вбито,
І як тирло – царина нова.
Ой, жилава!..*

У цьому ж 1924 році видруковано і перше оповідання майбутнього письменника "А потім німці тікали". Вже у цьому творі проявилася увага молодого письменника до теми, що буде головною у його творчості, теми громадянської війни, яка була справжньою трагедією українського народу.

Перші літературні спроби Юрія Яновського привертують увагу Михайла Семенка – поета непримиренного до всього віджилого, застарілого, що закликав руйнувати усталені прийоми письма, творити новітні літературні форми, тобто поета-футуриста. Познайомившись із поетичними спробами юного Юрія, він вимовив пророчо: "Пишіть. Від цього дня ви належите літературі".

Яновський занурюється у літературне життя, пише вірші, оповідання для газет, виступає за літературними доповідями. Звичайно, на лекції в інституті залишається вже менше часу.

Але Юрій відвідував літгурток, де його перші публікації обговорювали гуртківці. Слухали вдумливо і проймали відчуттям чогось бентежного, надзвичайного. На одному з таких засідань літгуртка до обговорення залучився губатий, кремезний юнак у білій сорочці з закатаними рукавами – студент механофакультету, ентузіаст за планерного гуртка – Сергій Корольов. Поглядаючи на аудиторію трішечки спідлоба, промовив: "Слухав я вірші Яновського і відчував одне: любить молодий поет степ і море. Тобто любить простір, безмежжя, незорість. Я навіть подумав: де він народився? В степу? Чи біля моря? Та справа не в тому. Важливо інше: те, що прочитав Яновський, – справжня поезія".

Так стали приятелями майбутній український письменник-романтик Юрій Яновський та український авіаконструктор Сергій Корольов. Розговорившись, хлопці з'ясували, що Сергій, як і Юрій, стипендію не одержує, перебуває "на самозабезпеченні". Таких студентів у КПІ була більшість. Стипендією, гуртожитком, ідальною забезпечувалися лише робітфаківці, яких послали вчитися трудові колективи, комнезамы, армійські підрозділи тощо.

– Батьки допомагають? – поцікавився Юрій.

– Ні, – признався Сергій. – Розумієш, у мене – вітчим. Не хочу ставити матір в незручне становище. По суті, я вже третій рік живу самостійно. Тобто заробляю на себе.

– Яким чином? – здивувався Юрій.

– Я вчився в профшколі і працював лектором ТСАПУКУ.

Вони минули строкати рундучки Свбазу і вже підіймалися вгору Столипінською.

– Лектором ТСАПУКУ я став, можна сказати, випадково, – вів далі Корольов. – Бігав у міський клуб товариства на засідання. Там саме міркували над тим, як привернути увагу населення до повітряного флоту, яким чином повести пропаганду знань з авіації. Лекторів кваліфікованих не було. Хотіли організувати курси для підготовки лекторів – немає жодного посібника. І ось на одному засіданні голова Одеського

кіностудії на зйомках фільму "Трипільська трагедія" викликала тривогу у Юрія, адже стрибати з високої кручі в Дніпро відмовилися професіонали, а Сергій зважився і його постать замазали на горі над Дніпром під самісіньким небом. Помахав рукою і щез, мабуть, брав розгін. І ось він завис на мить над Дніпром. І полетів вниз, наче падав з неба. Вниз ногами – "солдатиком". З ним, здається, летіла і душа Яновського.

Коли розплескалася під ним вода, натовп охнув. І завмер. Та ось над водою з'явилася чубата голова, і всі докола заусміхалися, загомоніли:

– І де воно вродиться таке сміливе?! – Цьому прямо в лютчики!

А Сергій уже виходив на берег, сяючи усмішкою.

– От бачиш, – звернувся до Юрія. – А ти хвилювався.

– Сергію, – тихо й майже врочисто сказав Яновський. – Ти – літатимеш. І не тільки під хмари. Ти полетити далі, на Марс...

Щаслива усмішка осяяла трохи стомлене обличчя Корольова. Видно було, що Юрій торкнувся найпотаємніших мрій товариша.

– Поки що треба спробувати на планері, – скромно відповів він.

До хлопців підійшов худорлявий чоловік у білій сорочці з засуканими рукавами та в шкіряному галіфе:

– Сергію, на сьогодні досить. Одягайся. Треба приберегти сили. Завтра – зйомки.

Наступного дня було сонячно й тепло. Жодної хмаринки. Справжнє літо у вересні. Ідеальні умови для зйомок.

На березі Дніпра зібралася все Трипільля. Як на свято чи якийсь видовище. Власне, це й було незвичайне видовище: з високої кручі у воду стрибав студент Сергій Корольов. Стрибав аж вісім разів під безперервний стрекіт двох кінокамер: одна знімала знизу, друга згори.

Зйомочна група ще залишалася в Трипільлі знімати масові сцени, а студента Корольова, який одержав від адміністратора значну суму грошей, разом з його другом режисер поповів одвезти автомобілем до Києва.

Поверталися Сергій і Юрій радісні, щасливі. Мчали у відкритій машині крізь обухівські ліси, дихали наддніпрянським духмяним озоном, а подумки вже творили своє.

Перед очима Сергія ширяли планери... літаки... дивовижні зорельоти. А в Юрковій уяві поставали схвильовані оповіді про людей красивих, незвичайних, народжених революцією, які треба об'єднати в збірку. Досі він про неї не думав. А тут, на Дніпрі, в Трипільлі, ця ідея зародилася в ньому, затріпотіла в душі, жива й гаряча.

Вони приїхали до Києва зовсім іншими, ніж були доти. Трохи змінилися й зовні – схудли, засмагли на трипільському сонці, ніби подорослішали. Та головне – повернулися цілеспрямованими, дерзновеннішими, беручішими. Вони ж бо вже стояли на порозі великих робіт.

Сергій всі гроші віддав на будівництво планерів. Саме планерів, бо коли студенти закупили в неманів і карельську смолисту сосну, і цупкий мадаполам для обшивки фізеляжів, і англійський лак та інші матеріали, то з'ясувалося, що цього вистачить на кілька планерів. Допоміг і ректор КПІ Бобров (виділив приміщення для майстерень, дав деяке обладнання). Тож будували аж

три планери: КПІ-1, КПІ-1-БІС та КПІ-4. Це – для участі у Всесоюзних змаганнях планеристів, що мали відбутися в Коктебелі. Готували також один навчальний планер (КПІ-3-навчальний), на якому мав намір полетіти

сам Сергій. Роботи вистачило на цілий навчальний рік.

Часто-густо Корольову та його друзям-льотчикам Іванові Савчуку й Олексію Павлову, студентам Семену Карачобі, Олексієві Граціанському та іншим ентузіастам доводилося ночувати прямо тут, у майстернях інституту, на стружці.

Не вистачало коштів? Йшли вантажити баржі в річковому порту чи розвантажувати вагони на товарній станції. А Сергій знову брав участь у зйомках фільму "Трипільська трагедія" – тепер уже в ролі червоного бійця революції. Він так завзято бив "зеленівців", що артисти скаржилися режисерові: "Корольов б'ється по-справжньому".

Зароблені гроші всі до копійки йшли на планери. Тому в листі до матері Сергій пише: "Дорога мамусю, в мене все гаразд, не турбуйся. Вчуся.

Вітер підхопив планер, кидає його все вище й вище. Натовп біжить слідом. Гучномовне "ура" не втихає. Сергій виринає з кабіни. Впізнає серед натовпу довготелесу постать Юрія Яновського, міцну статуру ректора Боброва, Карачубу, Граціанського.

Планер набирає висоту. Вітер дужчає. Сергій уже не дивиться вниз. Треба втримати планер. Не повернутися в повітрі. Міцно стискає важіль, поглядаючи на елерони.

Важко боротися з вітром. Нелегко дається й висота. Ось планер почав провалюватися, потім його кинуло вгору.

Минуло кілька хвилин польоту. Час іти на посадку. Он той півтеплиці, що перетинає шосе і виходить до Гарматної.

Планер знизується. Але що це? На півтеплиці десь злізла півдова, яка тягнула воли. І дід у брилі. Планер от-от сяде йому на бриля.

Сергій робить розворот. Але вітер заносить планер.

Бах! Трісь... Крило зачепило за телеграфний стовп обіч Брест-Литовського шосе.

Перший, хто прибіг до нього, був Юрій Яновський.

– Сергію! Ну що, живий? – почув тривожний голос друга.

– Живий... – перемагаючи різкий біль у носі та мимохіть масажуючи забиту руку, всміхнувся Корольов, який сів серед уламків планера. – Це – дрібниці. Головне – я таки злетів туди...

...Вони, власне, стартували разом: саме в ті дні у видавничстві "Книгоспілка" вийшла в світ перша книжка Юрія Яновського – збірка новел "Мамутові бивні".

Так одночасно явилася світові двос творчість: конструктор і письменник.

Про цей період у житті Корольова і Яновського досить детально написав у своїй книзі "Юрій Яновський" Сергій Плячидна, підкреслюючи одержимість Корольова своїм покликанням і взаємну прихильність двох таких різних за обдаруванням хлопців.

У долі Яновського стався поворот: він – репортер газети "Більшовик". Тут довелося вибирати: або бути студентом і вчитися, або працювати у пресі.

Лише вчитися Яновський не міг через матеріальну скруту, а працювати і вчитися не дозволяло здоров'я. Вибір давався нелегко. Юрію було гірко, що не доведеться сидіти на студентській лаві, забігати на літературну студію, у планерський гурток. Доведеться, мабуть, і з друзями розлучитися – і з Корольовим, і з Мойсеєм.

Біль розлуки, потамований, але гострий, згодом прозвучить в одному з листів: "Я був би непоганим інженером".

Та життя не зупинялось, вирувало. Та і друзі були поруч. Микола Герещенко, Сергій Корольов, Іван Мойсеєв (Ле), Степан Мельник, Микола Бажан. Зоряний шлях світів для них новими вогнями, мавив у замріяні, неосяжні далі.

Підготувала О.П. Онуфрієнко, зівідувач кафедри української мови, літератури та культури (Використано матеріали з книги С.П. Плячидни "Юрій Яновський")

Юрій Яновський

ЗДРУЖЕНІ МРІЄЮ

відділення оголосив: з Харкова надіслали кілька примірників брошури "Як і чому літає аероплан". "Ура!" – гукнуло кілька чоловік. "Зачекайте, – каже голова, – тут є одна записка: брошура німецькою мовою". Всі замовкли. "Товариші, хто перекладає?" – питає голова. Всі мовчать. "Що ж робити?" – розводить руками голова. Тоді й підвівся зі своєї задньої лави:

"Дозвольте мені взятися за переклад".

– "Хто такий?" – "Корольов, учень Одеської профшколи номер один. Ми вчимо німецьку мову".

– "Ну, – каже голова, – тоді підійди ближче". Одним словом, довірили мені. Дали строк: місяць. Та я переклав за два тижні. Правда, допомагав мені вітчим – він учився в Німеччині, німецьку знав добре. Приніс рукопис у товариство. "Ану читай", – кажуть. Години дві читав. Слухали уважно. Сказали: "Все зрозуміло, дохідливо й цікаво. От і будеш нашим першим лектором". Дали посвідку. Відтоді став я читати лекції про авіацію на заводах, в порту, в учбових закладах. Заробляв по п'ятнадцять карбованців на місяць.

– А тут же як?

Вони вийшли на Некрасівську.

– Тут знайшлися інші джерела "самозабезпечення". Працюю діврином на Некрасівській. Це не важко. Треба тільки вставати о п'ятій ранку й помазати мітлою годину-літвоту. Це дає мені десять карбованців на місяць. Ще бабуся прилаштувала мене репетитором у непманську родину – навчаю двох теплівників фізиці та математиці.

Завернули на Тургенєвську, де мешкав Яновський. Але розійтися не могло, хоча був уже пізній вечір.

– А ти й вірші пишеш? – запитав Юрій. Вони непомітно перейшли на "ти".

– Писав. Раніше. В Одесі. І критик у мене був суворий – мама, викладачка української мови на курсах. Та зараз обличчя писати. Інше мене вабить...

Наступного дня після лекцій Юрій побіг "під сходи" поглянути, що робить Сергій. Та цього разу авіагурток не працював – не було матеріалів.

Гуртківці пішли до Сергія на квартиру.

На столі в Корольова – поміж підручників, усілякої технічної літератури – лежав синенький томик творів Михайла Коцюбинського. Юрій узяв до рук книгу, а Сергій почав читати по пам'яті "Цвіт яблуні". Юрій був вражений: він любив Коцюбинського, але напам'ять не знав.

– Не дивуйся, – сказав Корольов, усміхаючись. – Коцюбинський в нашій родині посідає особливе місце. Це – ніби наш ангел-хранитель... Уяви Одесу в роки громадянської війни. Денікінці, французи, петлюрівці і на додачу Миша Япончик зі своєю армією горлорізів. Щоночі – стрілянина, крики, вибухи гранат. А живемо в порту, на другому поверсі невеличкого будинку. На ніч завішуємо старанно вікна. Світить каганець. Палахотить вогонь у пічці. І читаємо Коцюбинського. Я читаю вголос, а мама і вітчим слухають. Іноді мама читає, а ми з вітчимом слухаємо. І не чуємо ні перестрілки, ні цокотіння кінських копит за вікном. Коцюбинський своїми творами приносить нам спокій, радість, врівноваженість. От я й забрав що книжку з собою.

Доля звела двох юнаків у час становлення їх таланту, у час формування їх особистості. З цього часу вони потоваришували. Ідея Сергія заробити кошти на свій планер у ялтінській

кіностудії на зйомках фільму "Трипільська трагедія" викликала тривогу у Юрія, адже стрибати з високої кручі в Дніпро відмовилися професіонали, а Сергій зважився і його постать замазали на горі над Дніпром під самісіньким небом. Помахав рукою і щез, мабуть, брав розгін. І ось він завис на мить над Дніпром. І полетів вниз, наче падав з неба. Вниз ногами – "солдатиком". З ним, здається, летіла і душа Яновського.

Коли розплескалася під ним вода, натовп охнув. І завмер. Та ось над водою з'явилася чубата голова, і всі докола заусміхалися, загомоніли:

– І де воно вродиться таке сміливе?! – Цьому прямо в лютчики!

А Сергій уже виходив на берег, сяючи усмішкою.

– От бачиш, – звернувся до Юрія. – А ти хвилювався.

– Сергію, – тихо й майже врочисто сказав Яновський. – Ти – літатимеш. І не тільки під хмари. Ти полетити далі, на Марс...

Щаслива усмішка осяяла трохи стомлене обличчя Корольова. Видно було, що Юрій торкнувся найпотаємніших мрій товариша.

– Поки що треба спробувати на планері, – скромно відповів він.

До хлопців підійшов худорлявий чоловік у білій сорочці з засуканими рукавами та в шкіряному галіфе:

– Сергію, на сьогодні досить. Одягайся. Треба приберегти сили. Завтра – зйомки.

Наступного дня було сонячно й тепло. Жодної хмаринки. Справжнє літо у вересні. Ідеальні умови для зйомок.

На березі Дніпра зібралася все Трипільля. Як на свято чи якийсь видовище. Власне, це й було незвичайне видовище: з високої кручі у воду стрибав студент Сергій Корольов. Стрибав аж вісім разів під безперервний стрекіт двох кінокамер: одна знімала знизу, друга згори.

Зйомочна група ще залишалася в Трипільлі знімати масові сцени, а студента Корольова, який одержав від адміністратора значну суму грошей, разом з його другом режисер поповів одвезти автомобілем до Києва.

Поверталися Сергій і Юрій радісні, щасливі. Мчали у відкритій машині крізь обухівські ліси, дихали наддніпрянським духмяним озоном, а подумки вже творили своє.

Перед очима Сергія ширяли планери... літаки... дивовижні зорельоти. А в Юрковій уяві поставали схвильовані оповіді про людей красивих, незвичайних, народжених революцією, які треба об'єднати в збірку. Досі він про неї не думав. А тут, на Дніпрі, в Трипільлі, ця ідея зародилася в ньому, затріпотіла в душі, жива й гаряча.

Вони приїхали до Києва зовсім іншими, ніж були доти. Трохи змінилися й зовні – схудли, засмагли на трипільському сонці, ніби подорослішали. Та головне – повернулися цілеспрямованими, дерзновеннішими, беручішими. Вони ж бо вже стояли на порозі великих робіт.

Сергій всі гроші віддав на будівництво планерів. Саме планерів, бо коли студенти закупили в неманів і карельську смолисту сосну, і цупкий мадаполам для обшивки фізеляжів, і англійський лак та інші матеріали, то з'ясувалося, що цього вистачить на кілька планерів. Допоміг і ректор КПІ Бобров (виділив приміщення для майстерень, дав деяке обладнання). Тож будували аж

три планери: КПІ-1, КПІ-1-БІС та КПІ-4. Це – для участі у Всесоюзних змаганнях планеристів, що мали відбутися в Коктебелі. Готували також один навчальний планер (КПІ-3-навчальний), на якому мав намір полетіти

сам Сергій. Роботи вистачило на цілий навчальний рік.

Часто-густо Корольову та його друзям-льотчикам Іванові Савчуку й Олексію Павлову, студентам Семену Карачобі, Олексієві Граціанському та іншим ентузіастам доводилося ночувати прямо тут, у майстернях інституту, на стружці.

Не вистачало коштів? Йшли вантажити баржі в річковому порту чи розвантажувати вагони на товарній станції. А Сергій знову брав участь у зйомках фільму "Трипільська трагедія" – тепер уже в ролі червоного бійця революції. Він так завзято бив "зеленівців", що артисти скаржилися режисерові: "Корольов б'ється по-справжньому".

Зароблені гроші всі до копійки йшли на планери. Тому в листі до матері Сергій пише: "Дорога мамусю, в мене все гаразд, не турбуйся. Вчуся.

Вітер підхопив планер, кидає його все вище й вище. Натовп біжить слідом. Гучномовне "ура" не втихає. Сергій виринає з кабіни. Впізнає серед натовпу довготелесу постать Юрія Яновського, міцну статуру ректора Боброва, Карачубу, Граціанського.

Планер набирає висоту. Вітер дужчає. Сергій уже не дивиться вниз. Треба втримати планер. Не повернутися в повітрі. Міцно стискає важіль, поглядаючи на елерони.

Важко боротися з вітром. Нелегко дається й висота. Ось планер почав провалюватися, потім його кинуло вгору.

Минуло кілька хвилин польоту. Час іти на посадку. Он той півтеплиці, що перетинає шосе і виходить до Гарматної.

Планер знизується. Але що це? На півтеплиці десь злізла півдова, яка тягнула воли. І дід у брилі. Планер от-от сяде йому на бриля.

Сергій робить розворот. Але вітер заносить планер.

Бах! Трісь... Крило зачепило за телеграфний стовп обіч Брест-Литовського шосе.

Перший, хто прибіг до нього, був Юрій Яновський.

– Сергію! Ну що, живий? – почув тривожний голос друга.

– Живий... – перемагаючи різкий біль у носі та мимохіть масажуючи забиту руку, всміхнувся Корольов, який сів серед уламків планера. – Це – дрібниці. Головне – я таки злетів туди...

...Вони, власне, стартували разом: саме в ті дні у видавничстві "Книгоспілка" вийшла в світ перша книжка Юрія Яновського – збірка новел "Мамутові бивні".

Так одночасно явилася світові двос творчість: конструктор і письменник.

Про цей період у житті Корольова і Яновського досить детально написав у своїй книзі "Юрій Яновський" Сергій Плячидна, підкреслюючи одержимість Корольова своїм покликанням і взаємну прихильність двох таких різних за обдаруванням хлопців.

У долі Яновського стався поворот: він – репортер газети "Більшовик". Тут довелося вибирати: або бути студентом і вчитися, або працювати у пресі.

Лише вчитися Яновський не міг через матеріальну скруту, а працювати і вчитися не дозволяло здоров'я. Вибір давався нелегко. Юрію було гірко, що не доведеться сидіти на студентській лаві, забігати на літературну студію, у планерський гурток. Доведеться, мабуть, і з друзями розлучитися – і з Корольовим, і з Мойсеєм.

Біль розлуки, потамований, але гострий, згодом прозвучить в одному з листів: "Я був би непоганим інженером".

Та життя не зупинялось, вирувало. Та і друзі були поруч. Микола Герещенко, Сергій Корольов, Іван Мойсеєв (Ле), Степан Мельник, Микола Бажан. Зоряний шлях світів для них новими вогнями, мавив у замріяні, неосяжні далі.

Підготувала О.П. Онуфрієнко, зівідувач кафедри української мови, літератури та культури (Використано матеріали з книги С.П. Плячидни "Юрій Яновський")

Сергій Корольов

Поруч починався чи кінчався старий Сирецький аеродром, над яким безстрашний льотчик Петро Нестеров у серпні 1913 року вперше в світі здійснив "мертву петлю" на літаку. Тепер аеродрома тут не було. На його полі розташувалися гомінкі циганські табори, що їх у ті роки було чимало.

З самісінького краю Козиного поля починалося невелике узвишся. З нього й вирішили запустити учбовий планер.

Сергій сідав в кабі

У картинній галереї НТУУ «КПІ» працює виставка «Квітуха Україна» народної художниці Марфи Тимченко та членів її родини. Творчий загал цієї родини складається з Івана Скицюка, заслуженого майстра народної творчості, а також доньки Олени Скицюк. Підключається до старших вже її онука – Олена Кулик.

Марфа Тимченко, Олена Кулик, Іван Скицюк, Олена Скицюк

“КВІТУХА УКРАЇНА” родини Тимченко

Марфа Тимченко - одна з найвидатніших майстринь декоративного живопису в Україні. Вона вже більше ніж півстоліття плідно трудиться на мистецькій ниві. Марфа Ксенофонтиівна - народний художник України. Лауреат премії ім. Катерини Білокур. Вона народилася у 1922 році у здавна відомому осередку декоративного малювання – селі Петриківці на Дніпропетровщині. Там же у 1938 році закінчила місцеву школу майстрів петриківського розпису. В 1939-1940 роках навчалась у Київському художньо-промислому училищі. У повоєнні роки М.Тимченко працювала в галузі художньої промисловості. 1952 року її запросили на Київський експериментальний кераміко-художній завод, де вона працювала протягом трьох десятиліть і разом з іншими майстринями-петриківчанками утвердила новий самобутній напрямок у декорванні української порцеляни. Поряд з роботою над створенням прекрасних зразків художнього фарфору, М.Тимченко виконує чудові декоративні композиції на папері, полотні, картоні, у яких дуже своєрідно інтерпретує елементи петриківського орнаменту. А на початку 70-х відкрилась ще одна грань творчого обдарування художниці – вона по-

чала створювати картини-пейзажі. Віртуозно виписані квіткоподібними елементами, вони ознаменували не тільки початок нового етапу у творчості М.Тимченко, а й відкриття цікавої сторінки в українському малярстві.

Вірним творчим соратником Марфи Тимченко є її чоловік, Іван Степанович Скицюк. Ще хлопцем він вчився на столяра. Працював на Вінничині. Захопився різьбярством. 1939 року він стає учнем Київського художньо-промислового училища. Та навчання перервала війна. Потім він працював у художніх майстернях Києва, писав цікаві живописно-декоративні панно, співтворцював із Марфою Тимченко у створенні фарфорових виробів. Він, як і Марфа Ксенофонтиівна, є учасником багатьох художніх виставок, у тому числі зарубіжних.

Донька, Олена Іванівна Скицюк, яка закінчила Львівський інститут прикладного та декоративного мистецтва, взяла також дуже багато від батьків. Її декоративні композиції позначені шляхетною вишуканістю, виразністю колориту. Останнім часом вона захопилася розписуванням дерев'яних шкатулок, що можна вважати започаткуванням нового напрямку в художній обробці дерева в Україні. Олена Скицюк – заслужена художниця України.

Родинний колектив спільно виконує тематичні розписи в інтер'є-

Панно “Захотіли водички”

рах громадських приміщень – магазинів, бібліотек, їдалень.

У галереї НТУУ “КПІ” представлені пейзажі Марфи Тимченко, які випромінюють невимовну ніжність до рідної землі, гармонію люблячої душі, щирість і безпосередність. Декоративним композиціям М.Тимченко притаманний інтенсивний, але гармонійно вибудований колорит, найчастіше теплих відтінків. Її твори пластично досконалі. Будуються на чітко зрівноваженому чергуванні різномасштабних кольорових елементів. При цьому деталі мають свою внутрішню, цікаво розроблену ритміку.

Листя дерев виглядає в неї як святкові візерунки, люди схожі на іграшки у дитячій кімнаті, тварини, розписані рослинними елементами, нагадують часи тотему. Багато картин, що відображають народні обряди, свята, традиційні дії.

Роботи інших членів творчої родини також просякнуті притаманною українському народові щирістю, лагідністю, чистотою. Теми також переважно фольклорні. Відвідини виставки залишають відчуття радості, сонця, пісні. І душа сповнюється гордістю за нашу живописну Батьківщину, яка народжує такі таланти.

Л.Льсько

АВТОР ПЕРШОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОПЕРИ

16 лютого 2003 р. виповнюється 190 років від дня народження Семена Степановича Гулака-Артемівського, українського співака, композитора, актора, драматурга.

Семен Степанович Гулак-Артемівський народився 16 лютого 1813 року в містечку Городище на Черкащині в родині священика.

З 1824 по 1830 рік навчався в Київському духовному училищі, а з 1835 по 1838 рік – у Київській духовній семінарії.

У 1838 році російський композитор М.Глінка, почувши рідкісний голос С.С.Гулака-Артемівського, запросив його до придворної капели. М.Глінка керував навчанням талановитого юнака, познайомив його з визначними діячами мистецтва. На формування світогляду митця великий вплив мав Т.Шевченко, з яким його зв'язувала багатолітня дружба.

Восени 1839 р. М.Глінка, О.Драгомижський та М.Волконський влаштували концерт. На зібрані таким способом кошти С.С.Гулак-Артемівський їде до Італії для вдосконалення вокальної майстерності. У 1841 р. Гулак-Артемівський як співак дебютує у Флорентійському оперному театрі. Повернувшись до Петербурга, вступив у трупі імператорських театрів, виконував багато провідних партій (баритон).

У 1842-64 рр. соліст імператорської опери в Петербурзі, 1864-65 рр. – Велико-го театру в Москві.

У 1851 р. Гулак-Артемівський зробив першу спробу в галузі драматургії, скомпонувавши інтермедію “Українське весілля”, що йшла на петербурзькій сцені в бенефіс автора і мала успіх, наступного року у бенефіс поставив власний водевіль “Ніч напередодні Івана Купала”, де виконував пісню “Гуде вітер вельми в полі” на музику М.Глинки і слова В.Забіли. На основі українських народних сюжетів і пісенного фольклору Гулак-Артемівський писав композиції типу вокально-хореографічних дивертисментів і комедій-водевіль.

Гулак-Артемівський – автор музики до драми “Кораблебудівники” (1853 р.), романсів; пісень “Стоїть явір над водою” (присвяченої Т.Шевченкові), “Спать мені не хочеться” та ін. У 1862 р. композитор створив лірико-комічну оперу за власним лібрето “Запорожець за Дунаєм”. Сценічне життя твір Гулака-Артемівського почав у Маріїнському театрі в Петербурзі 1863 року. Партію Караса співав автор. Згодом опера йшла у Великому театрі в Москві, а на українській сцені вперше поставлена М.Кропивницьким 1884 року у трупі М.Старицького. У цьому творі Гулак-Артемівський змалював українські народні типи, передав багатство народних мелодій, яскраво зобразив колоритні побутові сцени. Оперу “Запорожець за Дунаєм” вважали справжньою реалістичною українською оперою, пройнятою народністю, гуманізмом, широкою любов'ю до простих людей. Пізніше царська цензура заборонила її постановку на сцені протягом 20 років.

За свідченням сучасників, Гулак-Артемівський був талановитим художником-мініатюристом. Він склав і “Статистико-географічні таблиці міст Російської імперії” (1854) та проект петербурзького водопроводу (1858).

Деякі рази С.С.Гулак-Артемівський приїжджав в Україну: у 1843 році для добору співаків, 1850 року – з італійською оперною трупою.

У 60-літньому віці 17 квітня 1873 р. у Москві композитор їде з життя. На батьківщині українського співака, композитора, драматурга в м. Городище 1966 року створено літературно-меморіальний музей і встановлено пам'ятник.

Н.В.Мурашова

ОГОЛОШЕННЯ

До уваги читачів!

Ecole Normale Supérieure – Париж (відомий та популярний заклад вищої освіти Франції) оголошує конкурс на здобуття грантів в різних галузях (гуманітарні, соціальні, точні науки). Всю необхідну інформацію щодо навчання, подання документів, необхідних для заповнення форм, умов участі, термінів – **deadline 31 березня 2003 року**, ви знайдете на сайті (інформація надана німецькою, англійською, італійською, французькою, іспанською, португальською мовами): www.ens.fr/international

Бажаємо успіху!

Якщо у вас виникли запитання, звертайтеся за телефонами: +38 (044) 239-31-36; 239-33-79.

***

Шановні панове!

Мають місце випадки, коли студенти необережно ставляться до своїх пластикових карток! Це веде до негативних наслідків!

Будь ласка, не пишіть свій пін-код на пластиковій картці! У НТУУ “КПІ” були випадки втрати картки з написаним пін-кодом на зворотній стороні картки. Людина, яка знайшла таку картку, без усяких зусиль знімає всі гроші в банкоматі.

Слідкуйте за тим, де знаходиться Ваша картка! Якщо Ви втратили свою картку, відразу телефонуйте за тел. 238-84-40 (клієнтська підтримка працює цілодобово) та блокуйте її.

Пластикова картка – це Ваш гаманець! Нікому не давайте картку і пін-код! Відомі випадки в Вашому університеті, коли картку з пін-кодом передають третій особі з метою допомоги зняти гроші, в результаті – держатель картки не дорохується своїх грошей.

Бажаючи можуть отримувати виписки (роздруковані всі зміни по Вашому рахунку за місяць, всі надходження та витрати) в КРУ ВАТ КБ “Надра”, вул. І.Кудрі, 32 (9.00-18.00) у робочі дні.

Також – по e-mail (тариф – 2,5 грн. за місяць), свою електронну адресу можна направити по факсу: 295-23-45, вказати ПІБ, ВНЗ, № картки.

Якщо у Вас виникають питання, звертайтеся в банк за тел.: 247-45-87, 295-23-45.

«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІК»

газета Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут»

✉ 03056, Київ-56
проспект Перемоги, 37
корпус № 1, кімната № 221

☎ 441-14-58, 241-66-95

Головний редактор
В.В.ЯНКОВИЙ

Провідний редактор
В.М.ІГНАТОВИЧ

Дизайн та комп'ютерна верстка
І.Й.БАКУН

Комп'ютерний набір
М.В.КВАЧЕНЮК

Коректор
Н.В.МУРАШОВА

Регістраційне свідоцтво Кі-130
від 21. 11. 1995 р.

Друкарня АТЗТ«Атопол»,
м. Київ, пр. Червоних козаків, 9
Тираж 1500

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Позиція редакції не завжди збігається
з авторською.